

Види застосування спеціальних знань під час розслідування злочинних порушень правил безпеки дорожнього руху

Наталія Тимченко

аспірантка кафедри криміналістики, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого Міністерства освіти і науки України, м. Харків, Україна,
e-mail: fataliti912503@gmail.com

Розглянуто види застосування спеціальних знань під час розслідування злочинних порушень правил безпеки дорожнього руху. Під час розслідування дорожньо-транспортних пригод найчастіше проводять судово-медичну, автотехнічну та окремі криміналістичні експертизи.

Ключові слова: спеціальні знання; безпека дорожнього руху; дорожньо-транспортна пригода; злочинні порушення правил безпеки дорожнього руху.

Types of Use of Special Knowledge in the Investigation of Criminal Violations of Road Safety Rules

Natalia Timchenko

The work considers the types of use of special knowledge in criminal violations of road safety rules. During the investigation of a traffic accident, forensic medical, automotive technical and separate forensic examinations are most often carried out.

Keywords: special knowledge; road safety; road traffic accident; criminal violations of traffic safety rules.

Видами застосування спеціальних знань під час розслідування злочинних порушень правил безпеки дорожнього руху є проведення експертиз; отримання консультацій спеціалістів із питань, які потребують спеціальних знань; участь спеціалістів у проведенні слідчих (розшукових) дій; допити експерта.

Одним із основних видів застосування спеціальних знань є залучення спеціаліста до участі у слідчих діях. КПК України не містить обмежень щодо участі спеціаліста у слідчих діях. Особливості пошуку та виявлення слідів кримінального правопорушення, речових доказів переважно залежать від виду та місця проведення слідчої дії.

Під час огляду місця дорожньо-транспортної пригоди (далі — ДТП) допомога спеціаліста слідчому залежно від об'єкта огляду є різноманітною. Спеціаліст-криміналіст фіксує матеріальну обстановку (фото-, відеозйомка), здійснює пошук слідів на дорожньому покритті, безпосередньо на транспортному засобі, на потерпілих. Спеціаліст-автотехнік обов'язково (або за першої нагоди) має залучатися для участі в огляді місця ДТП з людськими жертвами, а також у випадках, коли водій разом із транспортним засобом утік з місця події. Участь спеціаліста-автотехніка в огляді місця ДТП або транспортного засобу полягає у наданні допомоги слідчому при вирішенні специфічних питань,

що належать до галузі автомобільної техніки. Основними завданнями, під час розв'язання яких необхідна допомога спеціаліста-автотехніка, є оперативне виявлення та фіксування специфічних для даного виду злочину слідів, видалення інших об'єктів, що мають значення для аналізу механізму події; попереднє визначення технічного стану транспортного засобу в момент ДТП (або до нього та після нього); подання орієнтувальної інформації про марку, модель, особливості транспортного засобу, що зник з місця події.

Згідно з КПК України зовнішній огляд трупа є складовою огляду місця події, і слідчий проводить його за участю судово-медичного експерта, а у разі неможливості його виклику запрошується лікар. Необхідність залучення обізнаних осіб цієї професії обумовлена специфікою об'єкта огляду. Судово-медичний експерт, який виступає обізнаною особою в питаннях судової медицини, лише допомагає слідчому правильно та докладно оглянути труп, виявити та зафіксувати пошкодження та важливі для справи речові докази, що є на трупі, дорозі, транспортному засобі та предметах, з якими зіткнувся транспортний засіб, а також вилучити та упакувати їх. У процесі огляду трупа судово-медичний експерт або лікар-спеціаліст у галузі судової медицини повинен звертати увагу слідчого на всі особливості, які, на його думку, мають значення для цього випадку, а також давати пояснення щодо дій, що він виконує. Вивчення та аналіз слідів надалі дасть змогу одержати цінні відомо-

сті для об'єктивного відновлення картини ДТП [1]. Судово-медичний експерт, який брав участь в огляді трупа на місці його виявлення як спеціаліст, має право далі брати участь як судово-медичний експерт у провадженні, йому доцільно доручити проведення судово-медичної експертизи даного трупа.

Слідча практика розслідування ДТП свідчить, що слідчий експеримент у справах ДТП через складність організації та проведення не обходиться без залучення спеціалістів. Останні надають допомогу у створенні спеціальних умов проведення експерименту, у реконструкції обстановки ДТП, правильному виборі технічного засобу, швидкості його руху та режиму роботи, розстановці та інструктажі технічних помічників та осіб, які беруть участь у слідчій дії. Таким спеціалістом у слідчому експерименті виступає судовий експерт-автотехнік, який, знаючи методику розв'язання різних експертних завдань, сприяє правильному та повному збиранню вихідних даних.

Одним з основних видів застосування наукових, технічних або інших спеціальних знань під час розслідування ДТП визнається судова експертиза, що призначається у кримінальному провадженні. Оскільки КПК України називає висновок експерта одним із джерел доказів, призначення експертизи спрямоване на отримання неочевидних фактичних даних, що мають значення для розслідування кримінального правопорушення щодо ДТП. Призначення експертизи визначається ситуацією,

коли іншими засобами доказування неможливо встановити окремі обставини ДТП. З усіх численних видів експертиз найбільшого поширення під час розслідування автотранспортних пригод мають судово-медична, автотехнічна, матеріалознавча, трасологічна [2, с. 133]. Розширюються можливості комплексних медико-автотехнічних та автотранспортних експертиз.

На різних етапах процесу розслідування ДТП застосовують інший вид залучення спеціальних знань — консультації обізнаних осіб з питань, що належать до сфери їхньої компетенції. Відмінність консультацій від попередніх досліджень полягає в тому, що під час консультування не слід проводити жодних досліджень. За наявності різних речових доказів обізнана особа може рекомендувати призначення конкретного роду, виду експертизи (автотехнічної, судово-медичної, біологічної, криміналістичної та ін.), допомогти правильно сформулювати питання, підготувати вихідні матеріали та ін.

Під час розкриття та розслідування ДТП користуються результатами застосування спеціальних знань, що реалізуються як до порушення кримінального провадження, так і паралельно із розслідуванням злочину, але поза межами кримінального процесу. Насамперед до них належать відомчі огляди, які з'ясовують причини ДТП. У цих випадках обізнані особи (інженери з техніки безпеки) оглядають місце

ДТП та транспортний засіб [3, с. 175]. Службовий експерт перевіряє режим праці та відпочинку водія, наявність у нього випадків ДТП, оцінює технічний стан транспортного засобу, з'ясовує, як на даному підприємстві організовано технічне обслуговування, дотримуються графіку обслуговування транспортного засобу. Після закінчення службового розслідування складаються відповідні документи.

Отже, широке впровадження застосування різних видів спеціальних знань у практику розслідування ДТП сприяє швидкому розкриттю та якісному розслідуванню цієї категорії кримінальних правопорушень, обґрунтованому притягненню винних до кримінальної відповідальності та запобіганню ДТП.

Перелік джерел посилання

1. Гора І. В., Колесник В. А., Попович І. І. Окремі питання комплексної судової автотехнічної, транспортно-трасологічної експертизи та експертизи матеріалів відеозапису в розслідуванні дорожньо-транспортних подій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 10. С. 537—542. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2023/131.pdf (дата звернення: 04.04.2025).
2. Шкута О. О. Загальнотеоретичні аспекти криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. Вип. 49. С. 132—135.
3. Грига М. А., Осетрова О. С. Судові експертизи, що проводяться під час розслідування дорожньо-транспортних пригод. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 3—4. С. 172—178.